

Bibl

hielö bibl.

hagg
rik. Hand.

MUUTOKSEN TEKIJÄT HYVÄSSÄ SEURASSA

Suomen tieteellinen kirjastoseura 1970–2010

Bibl

STKS

312
Bibliotheca l u b e c e n s i s. (Ed. Hnr. 1158.VII. 5.
Scharbau, Sam. Gerh. v. Melle, Joh. Hnr.
v. Seelen.) Vol. 1-12. Lubecae 1725-1732.
8:o.

Bibliotheca, Neue, L u b e c e n s i s. (Ed. 1158.VII. 6.
J. V. Overbeck, F. J. Schnabel, J. Hake.)
Vol. 1-4. Lubecae 1753-1754. 8:o.

MUUTOKSEN TEKIJÄT
HYVÄSSÄ SEURASSA

Suomen tieteellinen kirjastoseuran julkaisu, 8
ISSN 0359-9310

MUUTOKSEN TEKIJÄT HYVÄSSÄ SEURASSA

Suomen tieteellinen kirjastoseura 1970-2010

Toimittaneet:
Tuula Ruhanen, Marja Sarvilinna

SUOMEN TIEDELLINEN KIRJASTOSEURA

FINLANDS VETENSKAPLIGA BIBLIOTEKSSAMFUND | THE FINNISH RESEARCH LIBRARY ASSOCIATION

2018

© 2018 Suomen tieteellinen kirjastoseura

Ulkoasu, kannet ja taitto: Petri Fills

Kustantaja: Suomen tieteellinen kirjastoseura, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-951-96835-6-0 (nid.)

ISBN 978-951-96835-7-7 (PDF)

SISÄLLYS

Jarmo Saarti

Muutoksen tekijät hyvässä seurassa 9

Tuula Ruhanen ja Marja Sarvilinna

Tämän kirjan lukijalle – toimittajien tervehdys 12

5

Luku 1

Suomen tieteellisen kirjastoseuran ensimmäiset vuosikymmenet

Pirjo Vatanen

Suomen tieteellinen kirjastoseura ja kirjastoala vuosina 1929–1969 19

Luku 2

Kirjasto- ja tietopalvelualalla tapahtunutta rakenteellista
ja sisällöllistä kehitystä vuosina 1970–2010

Päivi Kytömäki

Tieteellisten kirjastojen ohjausjärjestelmät ja
yliopistokirjastojen neuvosto 61

Kai Ekholm, Tuula Ruhanen

Kansalliskirjaston roolit ja tehtävät : kehitysvaiheita
kahden johtajan aikana 87

Mirja Laitinen

Tieteelliset keskuskirjastot verkostoitumisen mallina 102

Tuula Ruhanen

Ammattikorkeakoulukirjastojen syntyminen ja alkuvaiheet 126

Sirkka Kannisto, Elisa Paavilainen, Hellevi Yrjölä

Suomen tieteellinen kirjastoseura väylänä
erikoiskirjastojen yhteistyölle 137

Tuula Ruhanen

Kirjasto- ja tietopalvelualan koulutus Suomessa

1970-luvulta lähtien

144

Luku 3

Kirjasto- ja tietopalvelutyön muutokset ja

seuran jäsenet niiden toteuttajina

Juha Hakala

Tieteellisten kirjastojen atk-yhteistyön alkuvaiheet

177

Sauli Laitinen

Tiedonhakupalveluiden teknisen kehityksen alkuvaiheet

199

Vuokko Palonen, Eeva Murtomaa

Luetteloinnista metatietotyöksi

205

Vuokko Palonen, Tuula Ruhanen

Sisällönkuvailua neljällä vuosikymmenellä

246

Tuula Ruhanen, Marja Sarvilinna

Tieteellisten kirjastojen kokoelmat painetussa ja digitaalisessa ympäristössä

260

Arja Juntunen

Kirjastonkäytön opetuksesta metalukutaitoon

274

Luku 4

Suomen tieteellinen kirjastoseura vuosina 1970-2010

Tuula Ruhanen

Suomen tieteellisen kirjastoseuran jäsenet, hallitus ja toimihenkilöt

289

Marja Sarvilinna

Jaostot ja työryhmät seuran tavoitteiden toteuttajina 315

Martti Blåfield, Tuula Ruhanen, Päivikki Karhula

Signum-lehti - tieteellisten kirjastojen yhteinen ääni 343

Tuula Ruhanen, Marja Sarvilinna, Päivi Pekkarinen

Kansainvälisyys kirjastotyössä ja seuran toiminnassa 372

Meri Kuula-Bruun, Gunilla Häkli, Teodora Oker-Blom

Suomen tieteellisen kirjastoseuran pohjoismainen yhteistyö 398

Tuula Ruhanen

Kirjastoseurojen yhteistyö ja yhdistymisajatuksia 417

Luku 5

Tieteellisten kirjastojen ja kirjastoalan tulevaisuuden näkymiä

Jarmo Saarti

Kirjavarastoista digitaalisiksi osaamiskeskuksiksi –
tieteellisten kirjastojen kehitys ja niiden tulevaisuus 441

Kimmo Tuominen

Ajatuksia tieteellisten kirjastojen kansainvälisen
yhteistyön tulevaisuudesta 450

Kirjan kirjoittajat 458

Kirjaa varten tehdyt haastattelut 462

MUUTOKSEN TEKIJÄT HYVÄSSÄ SEURASSA

Suomen tieteellisen kirjastoseuran strategiassa asetetaan visioksi: ”Olemme vaikuttava ja näkyvä tieteellisen kirjasto- ja tietopalvelualan puolestapuhuja, osaamisen kehittäjä, verkostojen luoja ja aktiivinen yhteistyökumppani.” Suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseksi on keskeistä yhteisöllinen ja vapaaehtoinen toiminta, joka on ollut tärkeä tekijä kansalaisyhteiskunnan kehittämisessä ja jonka lopputuloksen maamme kuluneen sadan vuoden itsenäisyyden aikana olemme onnistuneet kehittämään korkeaan osaamiseen perustuvan ja mahdollisuuksiltaan tasa-arvoisen yhteiskunnan.

Suomen tieteellinen kirjastoseura on ollut olemassa lähes koko itsenäisyytemme ajan ja seuran merkitys nuoren kansakunnan korkeakoululaitoksen ja sen tarvitsemien kirjasto- ja tietopalveluiden kehittämisessä on ollut korvaamattoman arvokasta. Seura on ollut aktiivinen kansainvälinen toimija ja sen jäsenet ovat tätäkin kautta tuoneet Suomeen uusimmat alan virtaukset ja luoneet kattavan kansainvälisen yhteistyöverkoston. Yhtä merkityksellistä on ollut seuran luoma kotimainen tieteellisten kirjastojen verkosto, joka on edesauttanut kollegoiden välistä verkostoitumista, osaamisen jakamista ja ennen kaikkea uuden osaamisen ja palveluiden kehittämistä aktiivisella koulutustoiminnalla. Samalla suuri joukko alan toimijoita on oppinut yhdistystoimintaa, vaikuttamista ja erilaisten projektien tekemistä yhdessä.

Suomalainen tieteellinen kirjasto- ja tietopalvelu on hypännyt seuran historian aikana ainakin kolmen portaan kautta kohti tulevaisuutta, joka on vielä tekeillä. Korkeakoululaitoksen ja sen kattavan palveluverkoston luominen oli ensimmäinen vaihe. Toinen vaihe oli 1990-luvulla alkanut tietoyhteiskuntakehitys, joka siirsi askelittain tietopalvelut digitaaliseen ympäristöön ja elimelliseksi osaksi kaikkea kehittyneessä yhteiskunnassa tapahtuvaa tekemistä.

Kolmas vaihe on tällä vuosituhannella alkanut jälkidigitaalinen kehitys, jossa palveluita automatisoidaan, digitalisoidaan ja tieteellinen toiminta ja oppiminen tapahtuu lähes kokonaan tietoverkoissa tai ainakin niiden tarjoamien työkalujen välityksellä. Samalla ensimmäiset tekoälyyn ja robotiikkaan perustuvat sovellukset ovat alkaneet tulla myös meidän alallemme.

Seuran toiminnalle on siis edelleenkin tarvetta. Seura on ollut ehkä keskeisin alan täydennyskouluttaja alallamme ja koulutuksen tarve tulee varmasti säilymään. Mielenkiintoista on nähdä, mitä digitaaliset toimintatavat tuovat seuran toimintaan.

Seuran historiikille oli olemassa sosiaalinen tilaus. Alan ensimmäiset pioneerit ovat eläköityneet, osan elämäntyö on siirtynyt jo toisten muisteltavaksi ja viime vuosisadalla tapahtunut muutos oli niin merkittävä, että se ansaitsi tulla muistiin kirjoitetuksi.

Teos on usean ihmisen – ja kuten seuran luonteeseen kuuluu, pääasiassa vapaaehtoistyönä – tekemä kokonaisuus. Suurimman työn ovat tehneet toimittajat *Tuula Ruhanen* ja *Marja Sarvilinna*. Toimintaa tukemassa ja toimitustyössä oli aktiivisesti mukana myös ohjausryhmä, joka koostui eri puolilta Suomea tulevista kokeneista alan asiantuntijoista. He olivat: kirjastonjohtaja *Anne Lehto* Vaasan yliopiston kirjastosta, dosentti *Ilkka Mäkinen* Tampereen yliopiston Informaatiotutkimuksen laitokselta, kokoelmapäällikkö *Harri Ahonen* Kansalliskirjastosta, vastaava tietoasiantuntija *Sirkka Kannisto* Museovirastosta, emerita ylikirjastonhoitaja *Pirjo Vatanen* Jyväskylän yliopiston kirjastosta sekä ryhmän puheenjohtajana toiminut kirjastonjohtaja *Jarmo Saarti*. Tekstejä kirjoittivat useat alamme huippuasiantuntijat ja vielä useammat olivat mukana haastatteluissa. Kiitokset kaikille kirjan tekoon osallistuneille ja seuralle tuesta!

Allekirjoittaneella on myös tunne, että tässä siirretään viestikapulaa seuraavalle sukupolvelle samalla kun muistellaan mitä kaikkea on tullut tehtyä. Mikael Agricola lainatakseni: ”Oppe nyt wanha, ia noori, joilla ombi Sydhen

toori.” Tieteellinen kirjasto- ja tietopalveluala on suuressa murroksessa, haaste on samankaltainen kuin viime vuosisadalla: tulevaisuus on tehtävä itse ja Suomi tarvitsee erinomaiset tieteelliset kirjasto- ja tietopalvelut pärjätäkseen tulevaisuudessakin. Siinä Suomen tieteellinen kirjastoseura on hyvä kotipesä ja tuki yhdessä tekemiselle.

Jarmo Saarti

ohjausryhmän puheenjohtaja

TÄMÄN KIRJAN LUKIJALLE - TOIMITTAJIEN TERVEHDYS

Suomen tieteellinen kirjastoseura perustettiin vuonna 1929. Sen toiminta määritellään säännöissä seuraavasti:

Seuran tarkoituksena on toimia tieteellisenä yhdistyksenä kirjasto- ja informaatiopalvelun alalla; kehittää alalla työskentelevien ammattitaitoa ja yhteenkuuluvuutta, tehdä tunnetuksi alaa ja sen merkitystä tutkimuksen ja koulutuksen välttämättömänä perusedellytyksenä, edistää alaan kohdistuvaa tutkimus- ja tiedotustoimintaa sekä osallistua yhteistoimintaan alan järjestöjen ja toimielinten kanssa koti- ja ulkomailla. (Säännöt §2).

Seurassa on tällä hetkellä noin 700 jäsentä, jotka tulevat erityyppisistä tieteellisistä kirjastoista ympäri maata. He edustavat laajasti erilaisia kirjastotehtäviä sekä erikokoisia kirjastoja että tietopalvelukeskuksia.

Seuran toiminnasta ei ole aikaisemmin ilmestynyt laajaa yhtenäistä kuvausta, joten 90-vuotispäivän lähestyessä syntyi ajatus viimeisten viidenkymmen vuoden aikana koskevan seuran historiikin julkaisemisesta juhluvuoden 2019 kunniaksi. Samalla haluttiin tarkastella seuran jäsenten näkökulmasta kirjasto- ja tietopalvelualalla tapahtunutta yleistä kehitystä ja muutoksia. Seuran hallitus päätti perustaa kirjaprojektin hanketta varten vuoden 2014 alussa. Aineisto koostuu osittain seuran arkistoista löytyneistä tiedoista sekä alan kirjallisuudessa, Signumissa ja muissa kirjastoalan lehdissä ilmestyneistä artikkeleista. Lisäksi haastateltiin suurehko joukko seuran toiminnassa mukana olleita henkilöitä ja ryhmiä. Suulliset haastattelut (47 kpl) äänitettiin ja ne tullaan tallentamaan seuran arkistoon. Erittäin huo-

mattavan työpanoksen kirjaan ovat antaneet kirjasto- ja informaatioalan eri toimialojen asiantuntijat, joiden kirjoittamista teksteistä kirjan sisältö pitkälti koostuu.

Tieteellisissä kirjastoissa on eletty suurten muutosten aikaa 1970-luvulta lähtien ja muutosten vaikutukset näkyvät yhä 2010-luvulla. Lähes kaikki kirjaston arkeen kuuluvat työt ovat kokeneet mullistuksia, joita edellisinä vuosikymmeninä olisi pidetty lähes tieteiselokuvan aineistona. Mullistusten suurin syy on ollut tietotekniikan nopea aluevaltaus yhteiskunnassa, ja sitä myöten kirjastoissa, samoin kun tieteellisen tutkimuksen korostuminen tietoyhteiskunnan keskeisenä menestystekijänä.

Vuonna 1965 Yhteiskunnalliseen korkeakouluun (sittemmin Tampereen yliopisto) perustettiin ensimmäisenä pohjoismaisista yliopistoista tietojenkäsittelyopin oppituoli, jonka haltijaksi saatiin Yhdysvalloissa alaan perehtynyt professori Reino Kurki-Suonio. Noihin aikoihin myös kirjastoissa alettiin puhua atk:sta eli automaattisesta tietojenkäsittelystä ja sen luomista mahdollisuuksista. Tätä kirjaa varten ehdittiin haastatella nyt jo edesmennyt suunnittelija Kirsti Tainiota, jonka voidaan katsoa tuoneen tietotekniset ratkaisut kirjastoihin käytännön tasolle. Hän opiskeli Kurki-Suonion ensimmäisten opiskelijoiden joukossa, ja haastattelussa hän kertoo professorin vilkaisseensa silmäkulmiensa alta kurssin kahta naisopiskelijaa todeten että ”tämä ei kyllä ole naiselle sopiva ala”.

Tarve saada atk-osaajia kirjastoihin oli suuri. Sen vaatimien työprosessien suunnitteluun koulutettuja henkilöitä oli vähän, sillä esimerkiksi Helsingin yliopistossa aloitettiin atk-alan opetus vasta vuonna 1969. Alan osaajat olivat useimmiten opiskelleet ulkomailla, ja heidät kaapattiin nopeasti teknisten ja kaupallisten alojen palvelukseen. Tieteellisten kirjastojen osalta voidaan pitää onnistumisen edellytyksenä sitä, että eräät johtajat näkivät tietotekniikan mahdollisuudet jo varhain ja lähtivät yhteisvoimin kehittämään kirjastoja uuden tekniikan suuntaan. Tässä kirjassa kerrotaan kuinka tietotekniikan

käytännöt tuotiin kirjastoihin vaikuttamaan ennen niin keskeisten aikaa ja tarkkuutta vaativien tiedontallennustehtävien, kirjastorutiineiksin kutsutujen, luetteloinnin ja luetteloiden tuottamisen apuvälineeksi sekä toisaalta eri alojen entistä luotettavamman tiedonhankinnan laajentamiseksi myös kansainvälisiin tietovarantoihin.

Tiedon tallennuksen varhaista digitalisointia kirjastot kehittivät yhteistyössä Opetusministeriön kanssa. Innostus uusien välineiden käyttöönottoa kohtaan näkyi noina vuosina myös ministeriön puolella, paitsi rahallisena tukena, myös yhteisten suunnitteluorganisaatioiden muodossa. Helsingin yliopiston kirjasto (nyk. Kansalliskirjasto) otti alusta asti vastuuta kehittämistyöstä ylikirjastonhoitaja Esko Häklin voimakkaalla johdolla. Häklillä ja muilla tuon ajan kirjastonjohtajilla oli taito nähdä pidemmälle ja ennakoida tulevaisuuden tarpeet. Ministeriön puolelta kirjastoväki muistaa ns. ”atk:n alkuvaiheesta” esittelijä Juhani Hakkaraisen, joka verkostoitui kirjastoväen kanssa ja hankki kirjastoista tarvittavaa tietoa kehittämistyötä varten.

Tietotekniikka otettiin innolla ja kokeilunhaluisesti vastaan eri tieteenaloja edustavissa yliopistokirjastoissa, joissa tiedonhaku kansainvälisistä aineistoista oli ollut monimutkaista ja hidasta. Tiedonhankinta konepohjaisin hakumenetelmin otettiin käyttöön, koska maailmalla rakennettiin konelukuisia tietokantoja, joihin pääsy oli uudessa teknistyvässä yhteiskunnassa tieteen tekemisen edellytys. Tässä yhteydessä moni kirjan kirjoittajista ja haastelluista mainitsee neljä nimeä, jotka liitetään tiedonhaun uudistamiseen tieteellisissä kirjastoissa: Elin Törnudd, Ritva Sievänen-Allen ja Kyllikki Ruokonen sekä Sauli Laitinen.

Suuria muutoksia tapahtui myös kirjastoalan koulutuksessa ja johtamisessa. Kirjastoalan koulutusta uudistettiin rajusti, ja kirjastonhoitajien koulutus siirtyi yliopistoihin. Tässä uudistuksessa tärkeitä pioneereja olivat mm. Oili Kokkonen, Vesa Kautto ja Marita Rajalin. Yliopistot ja korkeakoulut suurimpien tieteellisten kirjastojen kehysorganisaatioina edellyttivät uuden

tiedon ja taidon hallintaa. Kirjastojen välinen yhteistyö kasvoi yhteisten ohjausjärjestelmien kautta, ja kansainväliset kontaktit sekä pohjoismainen kirjastoyhteistyö lisäsivät tietämystä. Joskus näytti jopa siltä, että Suomi kulki eräiden isompien maiden edellä erityisesti kirjastojen keskinäisen yhteistyön osalta. Tieteelliset keskuskirjastot valmistivat tietä työnjaolle, ja taloudelliset suhdannevaihtelut ovat luoneet painetta uusiin organisaatoratkaisuihin. Viimeksi kuluneina vuosikymmeninä kirjastojen jakautuminen sektoreihin on luonut uusille ammattikorkeakoulukirjastoille paikan kirjastokentässä ja selkeyttänyt erikoiskirjastojen asemaa.

1990-luvulla alkanut talouslama ja sitäkin seuraavien vuosikymmenten taloudellinen niukkuus johti parhaimmillaan hyviin tuloksiin. Kansalliskirjaston aseman lopullinen vakiintuminen ja suurten kirjastojen jopa sektorirajojenkin yli syntynyt yhdistyminen sekä erilaiset yhteistyömallit ovat luoneet uuden nimisiä kirjastoja ja uudenlaisia organisaatioita, kuten Tritonia, Itä-Suomen yliopiston kirjasto, Aalto yliopiston kirjasto, Taideyliopiston kirjasto ja Helsingin yliopiston kirjasto.

Suomen tieteellinen kirjastoseura on ollut yksi toimija muiden joukossa. Se on elänyt omalta osaltaan muutosten mukana ja se kattaa kaikki tieteellisten kirjastojen sektorit. Antamansa täydennyskoulutuksen avulla se on omalta osaltaan vaikuttanut siten, että kulloinkin valittu kehityssuunta kirjasto- ja informaatioalalla on omaksuttu myös henkilöstön keskuudessa, ja henkilöstön tietämys on tukenut kirjastojen päätöksentekoa. Seuran jäsenet ovat ammattilaisia, jotka tulevat erikokoisista ja erityyppisistä kirjastoista. Heidän kollegiaalisten suhteittensa kautta tieto uusista alan innovaatioista leviää tehokkaasti sekä kirjastojen että päättäjien tietoon.

Kirjaan on tuotu myös artikkeleita, jotka kuvaavat vuosina 1970 – 2010 esiintyneitä alakohtaisia kehitystrendejä ja muutoksia, joihin kirjastoissa on panostettu. Arja Juntunen kuvailee tiedonhankinnan koulutuksen ja informaatiolukutaidon opetuksen tulevista kirjastotyön osaksi. Erikseen

käsitellään myös kokoelmatyön muuttumista e-aineistojen aikakaudella. Vuokko Palosen ja Eeva Murtomaan artikkelit luetteloinnin ja sisällönkuvilun alueella tapahtuneesta kehityksestä kertovat kirjastojen tietokantoihin viemän datan muotoutumista luettavaksi ja etsittäväksi tietotekniikan keinoin.

Suuren osan kirjasta muodostaa Suomen tieteellisen kirjastoseuran oma toiminta, jota seurataan aina seuran perustamisesta alkaen. Kirjan aloittaa Pirjo Vatasen kirjoittama katsaus seuran alkuvuosiin 1929–1969. Vatanen kuvailee noiden vuosien ilmapiiriä ja seuran syntymistä sekä toimintaa Suomen historiallista taustaa vasten. Seuran, sen jaostojen ja työryhmien toiminnasta haastateltiin entisiä puheenjohtajia ja sihteereitä sekä taloudenhoitajia ja työryhmien jäseniä. Näin saatiin paljon arvokasta tietoa, joka kertoo ammattilaisten paneutumisesta ja vapaaehtoisesta osallistumisesta keskellä vaativia muutoksia, joita kirjastoissa on ollut meneillään. Haastelluista henkilöistä moni totesi, että seuran toimintaan osallistuminen on ollut henkireikä kaiken kiireen ja paineen keskellä kohti laajempia näköaloja.

Signumin historiaa kuvaavat kolmen päätoimittajan kirjoittamat tarinat omalta kaudeltaan ja kansainvälistä toimintaa koskevaan osioon koottiin tietoa seuran kansainvälisen työryhmän jäseniltä, erityisesti sen pitkäaikaiselta vetäjältä Päivi Pekkariselta. Pohjoismainen toiminta on saanut oman lukunsa, jossa erilaisissa pohjoismaisissa kirjastoyhteistyön ryhmissä mukana olleet Meri Kuula-Bruun, Teddy Oker-Blom ja Gunilla Häkli tuovat kirjaan omia kokemuksiaan.

Suomen kirjasto- ja tietopalvelualan yhdistysten yhteistyöstä, ja jopa yhdistymisestä, on puhuttu kaikilla vuosikymmenillä. Tähän kirjaan koottiin näkemyksiä aiheesta myös Kirjastoseurojen neuvottelukunnan entisiltä ja nykyisiltä seurojen edustajilta.

Kirjan päätösosan kirjoittivat Kimmo Tuominen ja Jarmo Saarti, jotka tuovat mukanaan kiehtovan tuulahduksen tulevaisuudesta. Molemmat ovat olleet seuran viimeaikaisia puheenjohtajia, ja toimivat suurten yliopistokir-

Muutoksen tekijät hyvässä seurassa kertoo 90 vuotta täyttävän Suomen tieteellisen kirjastoseuran tarinaa maamme yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kirjastoista. Samalla se käsittelee kirjasto- ja informaatioalalla tapahtunutta valtavaa muutosta, joka on seurannut tieteellisen tutkimuksen informaatiotulvaa ja automaation mukanaan tuomia ratkaisuja, joissa kirjastot ovat olleet valppaina mukana. Kirjassa keskitytään vuosiin 1970-2010 jolloin tiedonhallinta ja -hankinta sekä sen jakaminen alkoivat vaatia aivan uudenlaista kykyä pysyä mukana muuttuvassa toimintaympäristössä, mutta samalla sivutaan myös vanhempia vuosikymmeniä samoin kuin aivan viime vuosina tapahtunutta kehitystä.

Kirjan kirjoittajat ovat seuran jäseniä ja samalla alan huipputaajia. He kertovat omiin kokemuksiinsa perustuvaa tarinaa. Kirjassa kuullaan myös useiden kymmenien ammattilaisten haastatteluissa esille tulleita näkökulmia. Oman rikkaan osuutensa tarinaan antavat nyt jo eläkkeelle siirtyneiden konkareiden kertomukset ja haastattelut.

Kirjan toimittajat Tuula Ruhanen ja Marja Sarvilinna, ovat itse olleet pitkään aktiivisesti mukana seuran toiminnassa ja kokeneet omakohtaisesti kirjastoalalla näinä vuosikymmeninä tapahtuneet muutokset.

S45 - 26.

Ref. Sanale. datina
(klass.) 2
→ Ref.

1. Sanale. dieltua

Heidelberg

8:o.

(Thumb, Hir

sen, Buck, 9 789519 683560 Reichelt, Thurney-

Endzelin, Hofmann, Fraenkel, Friedrich, Walde,

Lokotsch, Ernout, Debrunner, Porchhammer, Gün-